

Methodiekhappening: daar zit muziek in!

Op maandag 18 november 2002 organiseerde de Arteveldehogeschool in Gent, opleiding Sociaal Werk, voor het eerst in haar geschiedenis een methodiekhappening naar aanleiding van de publicatie van het boek *Social Casework in de 21e eeuw*.

De auteurs – drie praktijklectoren¹ – wisten met dit initiatief een aantrekkelijk en toegankelijk forum te creëren voor methodiekontwikkelaars, methodiekgeliefden en methodiekstudenten. Geen klassieke studiedag met ex cathedra lezingen, geen traditionele boekpresentatie met wierook, maar een gonzende ontmoetingsdag waar deelnemers en organisatoren en gastsprekers sans gêne met elkaar in gesprek konden gaan over methodische kwesties en actuele vraagstukken. De centrale vraag luidde: wat is de opdracht van methodiek in de 21e eeuw? Geen werkgroepen of workshops

maar een resolute keuze voor 'causerieën': kleine ensembles waar een Vlaams of Nederlands methodiektrio of -trio enkele (on)gezouten statements lanceerden waarop de deelnemers konden reageren. In elke causerieruimte zorgde een live-muzikant voor een eigen methodiekklink. Een Vlaamse koffiekan, een Nederlandse theepot en (in één causerie) zelfs Belgische pralines sloopten de laatste spreekdrempels. De respons op dit initiatief overtrof de verwachtingen! Meer dan tweehonderd deelnemers meldden zich aan. Twaalf gastsprekers-methodiekontwikkelaars mailden een enthousiaste 'ja, we komen!': Lou en Nel Jagt, Nora De Jonghe, Paule Coulier en Camille Paelinck, Nora Van Riet en Harry Wouters, Stef Herman en Koen Van Sevenant, Lies Schilder en Geert van der Laan. De oogst van de causerieën was letterlijk en figuurlijk kleurrijk. Binnen het bestek van dit artikel kan slechts een selectie van de stellingen en reflecties aan bod komen.

In de keldercauserie gingen een aantal derdejaarsstudenten in gesprek met medestudenten uit andere Vlaamse hogescholen en met ervaren welzijnswerkers rond het subthema 'Verteerbare methodiek voor studenten in de 21e eeuw'. Zij oordeelden dat vooral de *bruikbaarheid* in de praktijk een essentieel criterium is. Daar voegden ze nog de volgende criteria aan toe: goede methodiek moet *ruimte geven* voor *discussie*, moet *bespreekbaar* zijn. Een methodiekgeliefde moet vooral een *eigen methodiekstijl* kunnen ontwikkelen en dient hiertoe voldoende tijd te krijgen en te nemen. Na het onderling uitwisselen van leservaringen en het bekijken van een video-opname uit een recente caseworkles waar een student een casus voorlegt aan medestudenten, kwamen ze tot de slotsom dat een *goede methodieklles vooral meer vragen moet oproepen dan oplossingen aanreiken*: een voorwaarde om methodiek permanent te laten evolueren.

De causerie met Lies Schilder en Geert van der Laan boog zich over de link tussen *methodiek en politiek en hoe maatschappelijk werkers dagelijks omgaan met het spanningsveld tussen dialogeren en monologeren. Social casework legt te veel accent op empathie en belemmert hierdoor een legitieme gezagsuitoefening door maatschappelijk werkers*, luidde een van de stellingen. Meerdere stemmen verdedigden dat empathisch dialogeren altijd aan het monologeren moet voorafgaan.

Maatschappelijk werk met kloten gevraagd, noteerde iemand op een post-it briefje als reactie op de stelling, want *slechts door de combinatie van confrontatie en empathie kan de realiteit worden benaderd. Macht is verschillend van gezag, oordeelde een deelnemer, 'legitimitie situeert zich buiten en authenticiteit zit binnen en ik geloof heel sterk in een scheiding van justitiële/machtshulpverlening enerzijds en een hulpverlening waar mensen vanuit zichzelf, vanuit eigen valkuilen op zoek kunnen gaan naar nieuw maatschappelijk aanvaardbaar gedrag. Op termijn vinden die elkaar, zo niet dan wordt dit volledig overgenomen door justitie'*. Deze mening kreeg tegengas van collega's die meenden dat *maatschappelijk werkers niet bang mogen zijn om normen te stellen omdat dit nu net de vertrouwensrelatie versterkt*.

Het spanningsveld kreeg het predikaat *'schizofreen'* mee omdat de eigen identiteit als hulpverlener, de belangen van de organisatie en de belangen van een discipline lang niet altijd compatibel zijn. De verworvenheid van het social casework ligt zowel op het terrein van het

leren als individu (helper én cliënt) als op het leren als organisatie (via teamconsultatie, intervisie, casusbesprekingen) maar leidt niet of nog niet tot het leren als maatschappij. Deze en aanverwante spanningsvelden vielen ook in andere causerieën te beluisteren.

Zo is er de spanning tussen dienstverlenende kortetermijnhulpverlening en psychosociale begeleiding, bijvoorbeeld, of de spanning tussen rechtenethiek en zorgethiek. Stef Herman en Koen Van Sevenant confronteerden de deelnemers met de vraag of het maatschappelijk werk zich niet moet opsplitsen in een taakgerichte trajectbegeleiding en een zorggerichte begeleiding. Deze uitspraak stuitte op verzet: het maatschappelijk werk ontkoppelen, is versplintering: *we hoeven toch onze eigen kop niet op het hakblok te leggen'*.

De invloed van beleidsmakers op het methodiekveld werd erkend maar uiteenlopend geëvalueerd. Een aantal stemmen hield van een door het beleid afgebakende werkdrukt en oordeelde dat de beperkte werktijd gewoon toelaat, dat de cliënt krijgt waarop hij/zij recht heeft. Niets meer.

Er klonken echter ook stemmen van verzet tegen deze minimalistische en puur-uitvoerende invulling van het maatschappelijk werk. Het maatschappelijk werk moet actief én creatief op de bres staan voor armoedebestrijding en zorgverlening op maat, oordeelden ze.

Over de creativiteit en de positionering van de maatschappelijk werker ging het in de causerie met Lou en Nel Jagt rond het thema 'Taken voor de 21e eeuw'. Elke maatschappelijk werker – *ja, ook gij!* – heeft de professionele plicht om metho-

diek te ontwikkelen: *verbeter de methodiek, begin bij jezelf*.

Ontwikkelen van methodiek gebeurt onder meer door verbindingen te zien tussen diverse benaderingen zoals in het eclectisch-integratief model, tussen individuele nood en sociaal beleid, tussen traditionele en eigentijdse (ICT)methodiekmiddelen, tussen evidence-based en normatieve professionaliteit.

Taakgerichte hulpverlening werd door een aantal deelnemers gekoppeld aan ervaringsgericht leren en kreeg het label *het blijft van deze tijd*.

Meerdere reacties differentieerden de bruikbaarheid van taakgerichte hulpverlening vooral naargelang de doelgroep: voor multi-probleem gezinnen wél maar voor psychiatrisch patiënten en crisissituaties niet geschikt. Enkele deelnemers wezen ook op de onbekendheid van de taakgerichte methode bij niet-maatschappelijk werkers.

Onder de vlag 'Wat methodiek in de 21e eeuw moet meenemen uit de vorige eeuw' pleitte het trio Paule Coulier, Nora De Jonghe en Camille Paelinck om de persoon van de hulpverlener niet uit het oog te verliezen. De stelling dat een maatschappelijk werker *moet houden van ... zichzelf, van mensen en van de job* lokte uiteenlopende reacties uit, gaande van *inderdaad!* via een *goede innerlijke relatie met jezelf naar een goede innerlijke relatie met cliënten tot houden van is niet onvoorwaardelijk*.

Ze schetsten het veranderend mens- en maatschappijbeeld: liberale filosofie, onveiligheid, secularisatie, losse, vrijblijvende contacten... en vroegen zich af waar jonge hulpverleners nog houvast vonden.

Er klonk een oproep tot bescheidenheid: *maatschappelijk werk kan niet alles én een aansporing om verder te gaan dan alleen maar te luisteren... door te durven confronteren, door grenzen aan te geven en door aan te zetten tot een grotere weerbaarheid.*

Het elan van Nora Van Riet en Harry Wouters activeerde de aanwezigen tot het vertalen van het emancipatorisch gedachtegoed binnen de eigen actuele werksituatie. Het ging bijvoorbeeld over de spanning tussen aanbodgericht en vraaggestuurd werken en hoe lastig dit laatste is voor wie werkt in de gedwongen hulpverlening. Hoe (on)geloofwaardig is het vraaggestuurd werken als het beleid structureel in gebreke blijft, zoals in de sector Bijzondere Jeugdzorg waar omwille van plaatsgebrek en volle wachtlijsten de cliënten tevreden moeten zijn met het voorgestelde (rest)aanbod. Sommige deelnemers twijfelden over de competentie van bepaalde doelgroepen om zelf vragen te stellen (voorwaarde tot vraaggestuurd werken), zelf keuzes te maken en keuzes te realiseren en dat de hulpverlener er in een aantal gevallen toch sturend moet tussenkomen. Dat de organisatie in deze hele kwestie een doorslaggevende rol speelt in de praktijk, viel geregeld te horen. Wie minder tijd krijgt voor meer dossiers, kiest niet (meer) voor de lange weg van vraaggestuurd werken.

Deze happening toonde aan dat in Vlaanderen methodiek nog steeds actueel is. De taal of de verpakking wijzigt zeer zeker in de loop van de generaties – ook de allergie voor gedateerde boutades en bestofte begrippen – maar de wezenlijke dilemma's uit het maatschappelijk

werk blijven en verlangen telkens weer een eigentijdse reflectie, een durven-doordenken.

Het gaat om koorddans en jongleren tussen uitvoerend en innovierend-creatief handelen, tussen empathische en politiserende hulpverlening, tussen professionele intuïtie en evidence-based practice, tussen zorg en plicht, tussen monologeren en dialogeren, tussen leiden en begeleiden.

In alle causerieën kwam de persoon van de methodiekbeoefenaar ter sprake, die telkens weer de praktijk-eisen met het beroepsprofiel verbindt, aanpast of herschrijft.

Strijdbare werkers bestaan nog, zo bleek uit de felheid waarmee gedebatteerd werd. Dat er – nog steeds(!) – méér werk moet gemaakt worden van de profilering van het beroep, dat maatschappelijk werk zich meer moet legitimeren en zijn effectiviteit scherper moet formuleren: het zijn bekende – uitgeholde – slogans die ook van de 21e eeuwse maatschappelijk werker een blijvende alertheid vereist om het beroep niet te laten verschrallen tot een kleurloze uitvoering van bureaucratische richtlijnen.

Dat methodiek bij voorkeur een minimale orchestrale bezetting behoeft, waarbij zowel zachte strijkers, strijdende blazers, een volkse draailier of een indringend-monotone citer – soms afzonderlijk maar vaker in combinatie – de toon aangeven, dat staat vast.

Hilde Vlaeminck, Wim Malfliet en Saskia Saelens

NOOT

- 1 Praktijklector is de gangbare term in Vlaanderen voor lesgevers die praktijkbegeleiding

geven en methodiekvakken doceren aan hogescholen.

Wie interesse heeft voor alle stellingen van de gastsprekers en/of alle reacties van de deelnemers op deze stellingen, kan deze via e-mail bestellen:

hilde.vlaeminck@arteveldes.be
wim.malfliet@arteveldes.be
saskia.saelens@arteveldes.be

Vlaeminck, H., Malfliet, W. en Saelens, S. 2002, *Social Casework in de 21e eeuw. Een praktisch handboek voor kwaliteitsvol hulpverleners*, Mechelen: Kluwer, ISBN 90 5928 05 04.